

A group of people are participating in an outdoor cleanup activity. In the foreground, two young men are pushing a large black wheeled trash bin. The man on the left is wearing a blue t-shirt with the text 'OUT THE CRAP' and plaid shorts. The man on the right is wearing a blue t-shirt, white shorts, and a light blue cap. Other people are visible in the background, some wearing safety vests. The setting is outdoors with trees and a clear sky.

AVFALLSGUIDE FOR UTENDØRSARRANGEMENT

- PLANLEGG SMARTERE, SPAR RESSURSER
OG FÅ TIL ET MER BÆREKRAFTIG ARRANGEMENT

Utviklet av Grønt Punkt Norge og Greener Events

LAVERE MILJØBELASTNING - REDUSERTE KOSTNADER	3
FØR ARRANGEMENT	4
Valg av avfallsoperatør	5
Avfallstyper	6
Nyttig utstyr	7
Henting og transport av avfall	7
UNDER ARRANGEMENT	8
ETTER ARRANGEMENT	9
DE VANLIGSTE AVFALLSTYPENE	11

Les mer om hvordan Roskilde Festival jobber med sin renovasjon og avfallshåndtering her:
www.roskilde-festival.dk/more/press/fa-svar-pa/fakta-om-oprydning-pa-roskilde-festival-2016

Les mer om hvordan Øyafestivalen jobber med avfall her:
oyafestivalen.no/miljo/avfall/

[miljofyrtarn.no/Grønne Arrangement](http://miljofyrtarn.no/Grønne_Arrangement) - Miljøfyrtårns bransjekriterier for Grønne arrangement

milljohandboken.no - mange gode tips til miljøarbeidet

agreenerfestival.com - en britisk arrangementsbransjestandard

greener-events.com - for hjelp til miljøråd og miljøsertifisering

infinitem.no

grontpunkt.no

sortere.no

LAVERE MILJØBELASTNING - REDUSERTE KOSTNADER

Med denne guiden vil Grønt Punkt bidra til at arrangører av festivaler, konserter og andre utendørsarrangement har en avfallshåndtering som:

- Møter publikums forventning om et rent, ryddig og miljøansvarlig arrangement
- Styrker arrangementets miljøprofil
- Reduserer miljøbelastninger lokalt gjennom kildesortering og reduserte utslipp
- Bidrar til redusert forbruk
- Gir reduserte kostnader
- Gjør arrangementet mer interessant for sponsorer

Arrangører har ved sine salgsboder og sponsoraktiviteter påvirkning på hva slags avfall publikum produserer. Dessuten fører selve produksjonen av et arrangement også til en del avfall, og ved å planlegge innkjøp og avfallshåndtering godt i forveien er det mulig å redusere denne miljøbelastningen.

Ved gjennomgang av innkjøpsrutiner og faktiske innkjøpsbehov unngår du innkjøp av unødvendig produkter og engangsartikler, noe som er bra både for miljøet og økonomien. Slike rutiner vil sikre en sammenheng mellom produkter som kan gjenvinnes og et avfallssystem som sørger for at dette skjer i praksis. Dette vil føre til redusert avfall og et kildesorteringssystem tilpasset ditt arrangement.

Avgjørende for suksessen er at en person hos arrangøren har et særlig ansvar for hele arrangementets avfallshåndtering.

Gode planer og gode systemer fører til bedre publikumsopplevelser og et mindre miljømessig fotavtrykk for ditt arrangement.

FØR ARRANGEMENT

Før du etterspør tjenester fra en avfallsoperatør bør du gjennomføre en kartlegging av arrangementet hvor du fokuserer på følgende punkter:

- Mengder avfall:
 - Hvor på området genereres det avfall, og hvilke steder genererer mest?
 - Hvilke avfallstyper kommer til å oppstå før, under og etter arrangementet (for eksempel. Matavfall, plastglass, trykksaker, papp, glass)?
 - Hvilke mengder representerer de ulike avfallstypene hver for seg?
 - Har du historiske rapporter om typer avfall, mengder, priser, hente/tømmefrekvens osv.?
- Hva består restavfallet av? Er det noe som heller kunne vært kildesortert?
- Hvilken kvalitet (renhet) kan du garantere for ditt kildesorterte avfall?
- Hva koster det å levere de ulike avfallsfraksjonene? Ofte er kildesorterte fraksjoner betydelig billigere å levere enn restavfall.
- Hvor mye plass har du til oppsamling/lagring av avfall?
- Hvilke krav har du til fleksibilitet når det gjelder ekstra utstyr, tømming og levering av avfall (feks.henting på kort varsel eller lengre tidshorizont på henting)?
- Kjøpes det nødvendig avfall i form av emballasje og gjøres det lite gjennomtenkte innkjøp?
- Hva kan returneres til leverandør? Har du avtaler med leverandører om at du kan returnere nødvendig emballasje etc?
- Hvilke tiltak kan dere igangsette for å redusere avfallet før, under og etter arrangementet?
- Hva gjør avfallsoperatøren med avfallet etter at det er hentet på arrangementet? Be om nedstrømsrapporter og detaljert beskrivelse av hva som skjer med deres avfall.

Avfallet fra kontorvirksomheten og arrangementsproduksjonen skiller seg fra det Undersøk om avfallsoperatøren som tidligere er brukt har gitt deg gode rapporter som forteller noe om avfallsutstyr, avfallstyper, vekt, hyppighet av tømninger, samt tydelig oversikt over transportkostnaden og hva som skjer med avfallet etter at det er hentet fra arrangementet. Dersom en slik rapport ikke finnes bør den etterspørres og kreves for fremtiden.

Snakk med medarbeidere som har hatt kontakt med avfallsoperatøren. Hvilke erfaringer har disse? Er det ting de savner som bør inn i neste avtale?

Avfallet fra kontorvirksomheten og arrangementsproduksjonen skiller seg fra det publikum produserer. Kartlegg derfor disse områdene og tilpass kildesorteringen etter behovet du avdekker.

Miljømessig og økonomisk, er det en god idé å fokusere på å fjerne avfall fra restavfall ved å legge til rette for at dette kan kildesorteres og senere gjenvinnes. Har du f.eks. papp, plast, trevirke, jern eller metaller i dagens restavfall kan det være mye å spare på å sortere det ut og kildesortere dette. Klarer du å dokumentere at du har rene avfallstyper på kildesorteringen vil det være lønnsomt for både arrangør og avfallsoperatør.

Avfallsoperatørene kan være gode veiledere. Når det gjelder renhet og kvalitet på kildesorteringsfraksjonene så har dere oftest samme interesse. Samtidig kan dere ha ulik interesse når det kommer til utstyr, transport og priser.

VALG AV AVFALLSOPERATØR

De fleste arrangører kjøper tjenester av ekstern avfallsoperatør. Det er viktig at arrangøren har god kjennskap til eget avfall, som typer og mengder, hvilken plass avfallsutstyret tar og hvilke type utstyr som fungerer for arrangøren. Desto bedre kunnskap arrangøren har jo bedre grunnlag har man for å bestille riktige tjenester og finne den riktige avfallsoperatøren å samarbeide med.

De fleste steder i landet er det flere avfallsoperatører å velge mellom. Som arrangør ønsker man en avfallsoperatør som kan håndtere alle typer avfall. Se <http://sortere.no/bedrift/> for mer informasjon, eller [gå rett i kartløsningen](#) og zoom inn / søk på ditt område.

Avfallsoperatøren skal sørge for at avfallet materialgjenvinnes på en optimal måte. For å få dette til må arrangøren selv ha kunnskap, rutiner og vilje, og ikke minst stille tydelige krav til avfallsoperatøren man skal samarbeide med. Interne rutiner må dessuten tilpasses avtalemessige krav med avfallsoperatør.

Det er fort gjort å kun se på pris når man skal vurdere avfallsoperatør, men det er summen av de gode løsningene hvor både miljø og kostnader inngår som bør avgjøre valget.

Vær klar over at det kan forekomme «lokkepriser» som f.eks. lav eller gratis leie av noen utstyrstyper, eller spesielt god pris på utvalgte avfallsfraksjoner. Det er da viktig å holde fokus på total kostnad. Pass også på at avfallsoperatøren har avtale med Grønt Punkt Norge.

AVFALLSTYPER

Hva slags avfall arrangøren produserer avhenger av hva slags arrangement og utsalgstilbud man har.

- Et arrangement med mat og ølsalg vil ha mye emballasje som for eksempel plastglass og kaffekrus, glassflasker og metallbokser.
- Et arrangement med camping har drikkebokser, matavfall, regntøy, regnpresenninger og telt med metallstenger som mange legger igjen.
- Et gratisarrangement uten servering har avfall fra medbragt mat og drikke, pant og annet.
- Et arrangement med mange sponsorer som deler ut effekter kan ha både mye plast og papiravfall, samt treavfall og farlig fra bygg av installasjoner.
- En stor sceneproduksjon kan generere EE-avfall og farlig avfall.

Noen avfallstyper har større håndteringskostnader fordi de er omfattet av strenge regler og med krav til spesifikk håndtering, som f.eks. farlig avfall. Andre avfallstyper er attraktive råvarer som jern, metaller, papp/papir og plast og selges i et internasjonalt marked der prisene kan variere mye.

Avfall som ikke kildesorteres kalles restavfall og sendes til avfallsforbrenning. Dessuten vil feil kildesortering normalt ende som restavfall og øke avfallskostnadene. Restavfall står derfor oftest for den største avfallskostnaden for arrangøren. Det er derfor viktig å redusere mengden restavfall ved hjelp av gode kildesorteringsløsninger.

Prisen for de ulike avfallstypene beregnes på vekt. Det er derfor viktig at avfallsoperatøren gir deg vektinformasjon på alt av avfall som de henter og håndterer for deg.

Se vedlegg 1 for nærmere beskrivelse av de vanligste avfallstypene.

NYTTIG UTSTYR

Avfallsoperatører tilbyr utstyr til å samle, håndtere og kildesortere avfall. Her er en liste over nyttig utstyr. Du får hjelp av avfallsoperatøren til å tilpasse omfang etter størrelsen på ditt arrangement.

- Komprimator til restavfall, plast og papp - KUN nødvendig ved store mengder
- Stativer med plastsekker til plastbegre og plastfolie (disse kan også brukes til andre ting f. eks. håndklær på scene og backstage)
- Plastsekker til plastavfall (gjørne gjennomsiktige dersom avfall skal sorteres)
- Beholdere med hjul til restavfall, plastbegre og matavfall
- Pappesker til innsamling av kontorpapir
- Lukket container til papp og papir
- Egen container til plastbeger (kan være åpen) - kun ved store mengder
- Containere til annet type avfall, for eksempel treverk, jern, glass og metall, møbler
- Sjøpeltraller for enklere rydding på området
- Ved mindre mengder er det nyttig med oppbevaring av avfall i pallekarmer, bur og bruk av større dunker i stedet for ulike typer containere.

HENTING OG TRANSPORT AV AVFALL

Kostnaden for henting av avfall kan fort bli høy uten god planlegging. Arrangøren bør derfor ha fokus på å redusere transportkostnadene. Transportmetoden er knyttet til oppsamlingsutstyret (se over). Dårlig planlegging som gjør at man må få hentet avfallet på kort varsel, eller trenger mer oppsamlingskapasitet enn planlagt, kan øke kostnadene.

UNDER ARRANGEMENT

Sjekkliste for ting du kan gjøre under arrangement:

1. Avfallsstativer og -dunker:

- a. Plasseres på sentrale plasser og der det oppstår avfall
- b. Merkes godt med aktuell type avfall
- c. I områder åpent for publikum sorteres avfallet i minst tre typer (eks. plast, papir, rest).
- d. Velg kildesorteringstyper i dialog med avfallsoperatør.
- e. Sørg for at det er rikelig med stativer/dunker for publikum
- f. Et mer utvidet kildesorteringstilbud bør vurderes dersom det er overnatting/camping tilknyttet arrangementet.

2. Matsservering:

- a. En egen ordning for matavfall på serveringsområdet
- b. Gjenbrukbart bestikk og tallerkener (krever innsamling og vasking)
- c. Komposterbart (nedbrytbart) bestikk og tallerkener (krever at det leveres til komposteringsanlegg som håndterer dette - undersøk med din avfallsoperatør)
- d. Miljømerket papptallerkener, servietter eller omslagspapir (går i restavfall eller matavfall)
- e. Emballasje av plast eller isopor bør ikke tillates

3. Drikkebegre:

Velg en type som passer arrangementet best, ha ett system for å kildesortere og samle inn disse. Typen drikkebegre:

- a. Flerbruks-plastglass og glass som kan vaskes og gjenbrukes.
- b. Engangs-plastglass (som materialgjenvinnes)
- c. Dokumentert biologisk nedbrytbare (komposterbare) drikkebegre. Avklar riktig håndtering med avfallsoperatør

4. Flasker og bokser:

- a. Sørg for å levere inn flasker og aluminiumsbokser med pantemerke til Infinitum eller avtal med butikk i nærheten at de kan ta i mot panten.
- b. Glass og andre ikke-pantbare bokser leveres til glass- og metallgjenvinning via avfallsoperatør eller i glasscontainer.

5. Engasjer publikum:

Ved hjelp av insentivordninger kan publikum bidra ekstra med å holde området rent, ryddig og bidra til kildesortering.

- a. **Innfør pant:** En god idé som fungerer godt er å innføre pant på plastglass og pappkrus. Dette bidrar til høy sortering og økt bevissthet om kildesortering.
- b. Lag gjerne et internt **pantesystem for annen emballasje** som opptar mye plass i avfallsdunkene som pizzaesker, popcornesker, sushiesker eller annen on-the-go-emballasje av plast.
- c. **Samarbeid med organisasjoner, lag og foreninger** som f.eks en idrettsklubb, Natur og Ungdom, Speideren eller Røde Kors om avfallssortering. De kan tjene litt penger til lokallaget og samtidig få et eierskap til arrangementet.

6. Engasjer sponsorer og utstillere

- a. Utdeling av flyers og give-aways som vareprøver genererer mye avfall og gjøres svært begrenset eller ikke tillates.
- b. Sponsorer mfl må også kildesortere, tenke gjenbruk og følge arrangementets miljøprofil.
- c. Spesifiser i samarbeidsavtaler hvordan sponsorer og utstillere kan bidra til miljøarbeidet til arrangementet

ETTER ARRANGEMENT

1. Når arrangementet er over tar alle utstillere, sponsorer, leverandører og lignende med seg det de har igjen av produkter, varer og gjerne avfall. Over tid fungerer dette som et insentiv til eksterne aktører å redusere emballasje og avfallsmengden sin.
2. Ha klart for deg hvilke krav du skal stille til rapporter. Gode rapporter er avgjørende for internt forbedringsarbeid og for egen miljørapportering. Det vil også gi deg bedre grunnlag for fremtidige tilbudsforespørsler.
3. Er arrangementet Miljøfyrtårnsertifisert, be om å få rapport tilpasset bedriftens rapportering til Miljøfyrtårn.
4. Be om gjenvinningsrapport fra avfallsoperatøren for å forsikre dere om at avfallet blir materialgjenvunnet som avtalt inkludert hvilke materialgjenvinningsgrader avfallsoperatøren har.
5. Gjenbruk dekorasjonselementer og bannere, eventuelt lag nye ting av disse, som kan brukes på kommende arrangement .
6. Avhold evalueringsmøte med nøkkelpersoner både internt i arrangementsstaben og med samarbeidspartnere.

DE VANLIGSTE AVFALLSTYPENE

PLAST

Typen: Emballasjefolie dominerer, men også flasker, kanner, kasser og EPS (isopor) er vanlig.

Kvaliteter: Folieplast bør skilles i klar (naturell, og blandede farger). Fri for forurensning (f.eks. matrester).

Oppsamling: Samles i perforerte sekker på stedet.

PAPP OG PAPIR

Typen: Finnes i mange varianter, men ofte er emballasjepapp dominerende.

Kvaliteter: Holdes fri for alt annet avfall. Vær obs. På å sortere ut folieplast og stroppebånd.

Oppsamling: Ved større mengder kan man med fordel ha egen "presse" eller komprimator. Ved mindre mengder stor beholder (1000l).

EE-AVFALL

Typen: Kasserte elektriske og elektroniske produkter som småelektronikk, tv, pc, kabler, lysrør, kuldemøbler o.l.

Kvaliteter: Skal ikke inneholde emballasje, farlig avfall eller annet avfall.

Oppsamling: Samles i bur, pallekarmer eller lagerkontainere.

MATAVFALL

Typen: Matrester fra catering, restauranter, food trucks og andre stands med mat.

Kvaliteter: Rent matavfall uten emballasje eller annet avfall.

Oppsamling: Samles i beholdere med lokk. Hyppig avhenting. Med stort behov kan andre løsninger være aktuelt.

TREVIRKE

Typen: Kasserte paller, planker o.l.

Kvaliteter: Trevirke som er ubehandlet av maling, impregnering o.l. bør holdes adskilt. Behandlet trevirke samles for seg.

Oppsamling: Samles i kontainere.

METALLER

Typen: Finnes i mange varianter, og kan ofte inneholde andre typer avfall.

Kvaliteter: Det vanligste er å levere blandet som kan bestå av jern, annet avfall, og av og til metaller (f.eks. en sykkel).

Oppsamling: Det vanligste er å benytte en krockontainer, når mindre mengder, kan det lønne seg å samle i beholdere, pallekarmer eller lignende.

RESTAVFALL

Typen: Alt avfall som ikke er sortert i noen av gruppene over, eller andre typer som lar seg kildesortere bort.

Kvaliteter: Må ikke inneholde farlig avfall, flytende avfall, matavfall, EE-avfall, spraybokser o.l.

Oppsamling: Kan samles i beholdere, kontainer eller komprimator.

FARLIG AVFALL

Typen: Oljer, lakk, maling, lim, tonerkassetter, vinyl, gamle vinduer og mye mer.

Kvaliteter: Holdes adskilt fra annet avfall.

Oppsamling: Mindre kvanta kan settes i pallekarmer.

For å sikre materialgjenvinning av plastglass har Grønt Punkt Norge åpnet for at disse kan leveres gjennom kommunal plastinnsamling. Ta kontakt med Grønt Punkt og kommunalt avfallsselskap for å få hjelp til dette.

